

En Smuglerhistorie fra 1729.

Ved Højskolelærer **Søren Alkærsig** i Vinding.

DEN Historie, her skal fortælles, er for længe siden gaaet ud af Folkets Minde og har maattet op-søges i gamle støvede Retsakter, hvor den nu i snart 200 Aar har ligget vel beskyttet mod en broderende Folkefantasi. Men hvad den derved mulig har tabt i romantisk Sving, har den sikkert vundet i Virkeligheds-troskab, hvis det da maatte være lykkedes igen at puste lidt Liv i den gamle Skrivers snirklede Bogstavværk.

I.

I 300 Aar, fra Erik af Pommerns Tid til Frederik den fjerdes, var *Studehandel* og *Studefedning* Danmarks vigtigste Hjelpekilde, ligesom *Silden* var det i ældre Tid, og *Flæsket* og *Smørret* er det i vore Dage. I samme Tid hørte da ogsaa Afgiften af denne Handel, *Tolden*, til Kongens og Kronens bedste Indtægter. Det kan lyde underligt, thi i hele Perioden 1700—87, som man har Regnskaber for, gav den kun godt 2 Mill. Rd. Cour. i alt, eller ca. 80.000 Kr. om Aaret i vore Penge, og saa er det endda Bruttoindtægten! Man kan sige, at Pengene var mere værd dengang, og navnlig, at 80.000 Kr. var en langt større Del af Statsindtægterne, end det vilde være i vore Dage; men alligevel! Naar

vi tænker paa alle de Ulemper og den Demoralisation, som fulgte af Kontrollen, paa de Rivninger mellem Befolkningen og Regeringens Embedsmænd o. s. v., saa synes dette Resultat os dog saare magert.

Og endnu mere undres man, naar man ser, at ikke blot var dette *Hovedindtægten* ved Landtoldgrænsen, men, i alt Fald til Slutningen af 18. Aarhundrede, næsten den *eneste* Indtægt. Og det var derfor ogsaa *alene* af Hensyn til denne, at den ulykkelige og urimelige Toldgrænse ved Kongeaaen blev til.

Man kunde vel synes, at den naturligste Toldgrænse maatte være Landegrænsen, *men hvor var den?* Sønderjyllands efterhaanden saare uklare Stilling havde desværre ført med sig, at det gamle Skel mellem Nørre- og Sønderjylland blev den egentlige Landegrænse, og ved en Række Kongebreve fra 1570'erne blev den saa tillige Toldgrænse — som sagt alene af Hensyn til Studehandelen.

Der blev ansat tre Bromænd (i Nagbøl, Foldingbro og Gredstedbro, den første synes dog snart at være bortfalden) og fire „Vadstedridere“ eller „Udridere“, (to i Kolding og to i Ribe), men ingen af dem var *Toldere*, ja der fandtes end ikke et Toldsted paa denne Grænse, og den synes da snarere at maatte kaldes en Kontrolgrænse end en Toldgrænse i moderne Forstand. Mod Øst skulde nemlig Tolden betales i Kolding, *en Mil Nord for Grænsen*, og mod Vest i Ribe, *en Mil Syd for Grænsen*. Det var først 1727, efter at de uvejsomme Skove til Dels var blevne ryddede, og det derfor var bleven umuligt at holde Kontrol ved den østlige Del af Landegrænsen¹, at Kontrollen maatte flyttes til Kolding Aa, hvorved de fire kongerigske

¹ Man huske stadig, at det udelukkende er *Kvæg*, der smugles.

Sogne: Vamdrup, Skanderup, Hjarup og Seest kom til at ligge Syd for Toldgrænsen. Til Gengæld fik man nu i alt Fald *et* Toldsted, Kolding, paa Toldgrænsen; 1790 kom det andet i Foldingbro, og først 1820 blev det tredie, Ribe, flyttet til Gredstedbro, og da først kan vel egentlig denne Grænse siges at være Toldgrænse.

Men nu er det en kendt Sag, at lige saa gerne som Fyrsterne dengang greb til Toldskatter eller lignende for at faa Penge i Kassen, lige saa uvillige var Under-saatterne til at betale dem. De blev sete paa som de vilkaarligste og uretfærdigste af alle Skatter, og navnlig her, *hvor Toldgrænsen gik igennem dansk Land*; derfor gik man ogsaa uden om, hvor man kunde. Og i omkring 400 Aar kom Regeringen til at føre en for det meste frugtesløs Kamp mod Smuglerne og Smugleriet, — der er noget halvt komisk og halvt sørgeligt i al den Magtesløshed, man her bliver Vidne til.

Sagen var, at man havde ikke Raad til at holde en tilstrækkelig stor Grænsevagt. Smuglerne havde overvættets let ved at slippe forbi baade Bromænd og Udridere, og var man saa endelig saa uheldig at træffe paa en af disse Folk, saa var der altid en Udvej, „for hudden sku en ku' sie, nær ên for en Pund Tobak o den jenn Yww aa en Dukat o den anen?“ Dertil kom mange andre uheldige Forhold, navnlig det, at der intet Toldsted var i Foldingbro før 1790. Alt hvad der indførtes her og vestligere, *skulde fortoldes i Ribe*, som jo for de fleste Drifter laa meget afsides; og var man derfor først sluppen over ved Foldingbro, saa risikerede man hellere at løbe paa en Udrider paa Vejen til Husum eller Haderslev, end man vilde spille Tid og Penge paa at drive til Ribe.

For at hindre dette Smugleri greb man i den Tid

først og fremmest til det Middel *at straffe haardt*. Mer end én Mand har i Frederik den andens Tid maattet lade Livet for at have „fordrevet Kongens Told“. Saaledes faar Lensmand Vincents Juel 25. Oktb. 1574 Ordre til, at han skal stille en Karl, som er greben i Studesmugleri, for Retten og lade ham dømme til Galgen. Han skal i den Anledning lade rejse en dobbelt Galge paa det Sted, hvor Manden er grebet, og lade et Oksehoeved med Hornene paa slaa op paa den. — Men det værste var, at det kun var en forsvindende lille Del af Synderne, man fik fat i, og da Enevælden kom, mærkedes det snart, her som over alt, at man vil have *mere Opsyn og Kontrol*. Ved Forordninger af 1689 og 1701 blev det *Brændings- og Optællingsdistrikt* oprettet, som fra den Tid satte saa meget ondt Blod og voldte saa megen Fortræd. Alt hvad der er af Kvæg og Heste paa begge Sider af Grænsen (senere fastsat til en Mil Nord og Syd for), skal tælles, mærkes med Brændejern og indføres i en Bog paa Toldstedet. Alt hvad der dør, bliver slagtet eller solgt, skal anmeldes, ellers er det dobbelt Told i Mulkt, senere Kvægets Værdi. Forordningen af 1701 bestemmer endvidere en Mulkt af 10 Rdl. Cour. pr. Stk., foruden Tolden, som Straf for fuldbragt Smugleri, — tages vedkommende paa fersk Gerning, er Straffen derimod som hidtil Konfiskation. 1727 udvides denne Kontrol derhen, at *fra en Time efter Solnedgang til en Time før Solopgang maa intet ubrændt Kvæg føres Grænsen nærmere end en Mil*, og ved samme Tid blev der fastsat visse Veje, ad hvilke der maatte drives; kom man der udenfor, kunde Kvæget konfiskeres.

Men Smugleriet vedblev trods alle Forholdsregler, og navnlig blev det slemt efter 1701, thi da Handelen med Fedestude allerede dengang var gaaet saa meget

tilbage, at Staldgaardene ikke længere kunde betale saa gode Priser for de magre Græsstude, saa blev der dette Aar gjort Bønderne den Indrømmelse, at *de ogsaa maatte udføre Græsstude*, — dog imod at erlægge den sædvanlige Told, 2 Rdl. Specie pr. Stk. Denne Tilladelse stod ved Magt til 1747, da det igen blev forbudt, men nu alene af Hensyn til Staldgaardene. (Jfr. Stavnsbaandets bestandig større Omraade i disse Aar og den øvrige Herremandspolitik, — i Modsætning til Frederik den fjerdes Forsøg paa humane og frisindede Reformen).

Ogsaa før denne Tilladelse kom, var der ganske vist udført Græsstude, altsaa imod Loven og i Smug, dog næppe i nogen stor Udstrækning. Nu derimod gav mange, navnlig Bønder fra de vestlige Grænseegne, sig til at handle med magert Kvæg, som de paa Markederne i Efteraaret betalte med 7—9 Rdl. Specie pr. Stk.; men da Tolden var den samme som paa Fedestude, kunde denne Handel vanskelig bære sig, hvis man ikke smuglede en Del af dem over Grænsen. Dette Smugleri var da ogsaa efterhaanden blevet saare almindeligt, og derfor giver de Lister, man har over udførte Græsstude i Perioden 1701—47, heller ikke noget Begreb om det i Virkeligheden udførte. — Det er mod alle disse *Smaaprangere*, at Bestemmelsen fra 1727 om *Milegrænsen* og alle de andre Kontrolbestemmelser er rettet, og samtidig havde *Landmilitsens Officerer og Soldater*, som jo dengang laa eller rettere sagt levede omkring i Landsbyerne, faaet fornyet Ordre til at være Toldbetjentene behjælpelige og tillige selv passe paa. Og der er Grund til at tro, at i alt Fald Office-erne gjorde sig deres Flid, thi de tilhørte ikke Bonde-samfundet, ikke engang saa meget som Toldbetjentene;

og dertil kom, at der var meget at tjene derved, thi alt det Kvæg, som det lykkedes dem at anholde, blev konfiskeret til Fordel for dem, og saa kunde de endda vente sig en Belønning oven i Købet.

Man vil af det her fremstillede forstaa, at der i disse Aar var Betingelser for mange Sammenstød, og saa kom de da ogsaa. Mange er de Eventyr, som dengang oplevedes langs Toldgrænsen i de mørke Efteraarsnætter, og mange — om end ikke nær saa mange — er ogsaa de Retssager, som er fulgte paa. Det er en af disse, vistnok den mest omfattende og tillige mest oplysende af dem alle, som her skal drages frem af Glemselen. Forhørsprotokollen i Rigsarkivet („Commissionsact og Dom, afsagt 24. November 1729 angaaende adskillige ved Riibe forøvede Øxen Toldsviig“) er paa 388 Foliosider, og de otte Bilag er paa over 200. Der afhøres mellem 300 og 400 Vidner, og paa et Par Undtagelser nær er det Folk fra *alle* Sogne paa begge Sider af Toldgrænsen lige fra Vesterhavet til Lille Bælt, men de er dog navnlig fra Egnen omkring Ribe og Nord paa helt op til Varde, hvad der naturligvis hænger sammen med, at det, dengang som senere, navnlig var *Vestjyderne*, som drev denne Handel. Det er da ogsaa næsten altid ude i de vestlige Egne, at Retssagerne kommer frem, og den foreliggende er ingen Undtagelse¹.

II.

Om Eftermiddagen den 20. September 1728 havde kongelig Majestæts Kaptajn *Muth* i Vilslev været i

¹ Om disse Grænseforhold kan søges yderligere Oplysninger i Forfatterens Afhandling derom i „Jyske hist.-topogr. Samlinger“ for 1904.

Besøg hos Fru Gehejmeraadinde *Margrethe Krag* paa *Kærgaard*, en lille Fjerdingvej Nord for Vilslev og Kongeaaen. Da han lidt efter Solnedgang red hjem, traf han paa Frøsig Mark en Drift Stude paa 31 Stykker; dette forekom ham ved denne Tid paa Døgnet mistænkeligt, og han tog derfor Driveren, „en Karl i rød Trøje og et Par sorte Bukser“, i skarpt Forhør, og da denne endelig kom frem med, at Studene skulde drives over Aaen om Natten, anholdt han Flokken og gav sig til at drive den ad Vilslev til. Hvem Ejeren var, havde han ikke hos Driveren kunnet faa ordentlig Rede paa, men han fik det snart at vide, thi Manden paa Frøsig havde været Vidne til Anholdelsen, og han havde straks sendt Bud til Forpagteren paa *Kærgaard*, *Jep Darum*, som han vidste, var Ejer af Flokken, og kort efter kom denne, Ridefogden, Manden paa Frøsig og flere, de fleste *ridende og bevæbnede*. Jep Darum navngav sig som Ejer og forlangte Flokken udleveret; da Kaptajnen ikke vilde gaa ind paa det, tog Jep og hans Folk Studene fra ham med Magt og drev dem ad *Kærgaard* til, og han blev nødt til at følge med, for han vilde jo nødig give Slip paa den fede Bid. Under Vejs prøvede Jep Darum baade med det gode og med det onde at faa Kaptajnen til at opgive Anholdelsen; først truede han ham med en Pistol, og da Muth havde taget den fra ham, tilbød han ham den bedste Stud i Flokken, hvis han vilde opgive Sagen; men Kaptajnen blev ved sit og fulgte med Flokken ind paa *Kærgaard*. Og da Jep Darum og hans Folk ikke ligefrem turde bruge Magt overfor ham, lykkedes det ham at holde Flokken samlet; men da han foreløbig ingen Hjælpere havde, maatte han nedlade sig til selv at holde Vagt over Studene hele Natten.

En Landsoldat, Bertel Kristensen, som tjente hos Jep Darums Broder i Vilslev, og et Par andre havde imidlertid været Vidne til dette, idet de lidt østligere vogtede en Flok af den dobbelte Størrelse, som ogsaa skulde drives over Aaen samme Nat. De skyndte sig nu at jage Flokken ind i et Krat, satte en Dreng til at passe paa den og gik saa ad Snigveje til Kærgaard, for at Kaptajnen ikke skulde faa dem at se og senere forlange dem som Vidner. Med dem fulgte Driveren for den første Flok, Kristen som han hed, og han blev ved Ankomsten til Kærgaard skældt ud af Jep Darum, fordi han ikke havde klaret sig bedre overfor Kaptajnen. Jep vilde straks have jaget ham væk, men Kristen vilde dog først have sin Nadver, og det fik han. Senere er det maaske endog kommen til en Forsoning, thi da Bertel m. fl. fik Ordre til samme Nat at drive den anden Flok over Aaen, fulgte Kristen med.

Det var ved Midnatstid, at man forlod Kærgaard Mark med 61 Stude, hvoraf dog kun en mindre Del tilhørte Jep Darum. Lidt Nord for Vilslev kom Peder Darum til, en Broder til Jep, senere ogsaa denne selv og hans Ridefoged, Chr. Bang, og endelig fire Mænd fra den søndre Side, saa der var en halv Snes ialt, hvoraf Halvdelen var ridende og bevæbnet med Flinte, Pistoler og Knipler. Studene blev drevne den sædvanlige Smuglervej — over Aaen ved Jested Kloster —, dernæst satte de gaaende sig op bag de ridende, mens man kom over Aaen, og siden gik det videre, saa rask som Studene kunde løbe, thi man var bleven en Del forsinket ved den fatale Anholdelse. Jep og Bertel og Ridefogden var dog ikke med længere end til Aaen, nu kunde man nok her klare sig selv. Men ovre paa

Kærgaard holdt Kaptajn Muth fremdeles Vagt over de 31 Stude; nu gjaldt det om at faa dem taget fra ham, før han fik Hjælp. Inden Jep Darum gik i Lag med dette, vilde han dog søge Raad hos sin Moder, som boede hos Broderen paa Fæstegaarden i Vilslev, og samtidig sendte han Ridefogden ind til Præsten, *Christoffer Barchmann*, for at søge Raad hos ham; men Bang fik dog ikke her andet Raad, end at han skulde adlyde Kaptajns Befalinger. — Det var jo ikke saa sært, at Jep Darums Sind under alt dette var i Oprør, og da han og Bertel kom ind i Broderens Stue, bandede han Kaptajnen og lovede, at han nok skulde lære ham at danse; men til Bertel sagde han: „Men Du holder din Mund!“ og senere bliver denne baade af Jep og Broderen truet med at faa Arme og Ben slaaet i Stykker, om han ikke tier, og en tredie Broder, Mikkell, raader ham under fire Øjne til at rende fra det hele. Uheldigvis var der imidlertid andre, som Bertel var endnu mere bange for end de tre Brødre.

Paa Kærgaard saa det imidlertid ikke mere end godt ud for Kaptajnen. Jep Darum var kommen hjem ud paa Natten og havde spillet ham det Puds (maaske et Raad fra Moderen?) at jage en Del andre Stude ind i Flokken, som Kaptajnen holdt Vagt over; men da disse var mærkede, lykkedes det ham dog, i Forening med en Tambur, som nu var kommen ham til Hjælp, at faa dem skilt fra paa ny. Men noget efter jog Jep Darum atter en Del af sine Kreaturer ind i Gaarden mellem de fremmede, og henad Morgenstunden blev Muth endelig træt af det og red hjem til Vilslev. — Jep Darum triumferede, men det skulde desværre snart vise sig, at det kun var en stakket Sejr, han havde vundet.

Natten efter (21.—22. Sept.) blev atter en Flok paa 44 dreven over fra Peder Darums Gaard i Vilslev, men ogsaa dem var der flere Ejere om. Bertel var atter mellem Driverne, og denne Gang var han længere med. Da man var kommen vel over Aaen ved Jested Kloster, red Mikkel Darum foran Flokken for at undersøge Terrænet; Kursen blev sat ad Kalslund til, da man jo helst skulde saa langt uden om Toldstedet (Ribe) som muligt. Men da man var naaet et godt Stykke fremad, kom Mikkel Darum jagende tilbage og mente at have set to Udridere ved Kalslund Kirke, og i en Fart fik man da Flokken dreven ind i en anden Retning. Det gik ogsaa godt lige til hen paa Morgenstunden. Da var der skilt 15 Stude fra, og de fleste af Driverne var dragne tilbage; kun Mikkel Darums Pige og Karl drev videre ad Tønder til med de 29. Men paa Skærbæk Mark blev Flokken taget af Kolding Udridere og et Par Dage efter konfiskeret ved Ribe Byting til Fordel for dem, medens Kongen fik Regres til de da ukendte Ejere for Bøderne.

Disse Historier ligner sikkert mange andre, baade før og siden. Det var ingenlunde sjældent, at de kongelige Betjente opdagede slige Smuglerier, for der var nok af dem. Men det var saa vanskeligt at *bevise* noget, der maatte gaas en omstændelig og kostbar Vej, og saa risikerede man endda ingenting at opnaa, thi angaaende disse Ting gjaldt dengang og langt senere slet ingen Moral: *alle* løj med en god Samvittighed, naar det gjaldt en Toldsag. Dertil kom saa, at Betjenten fik de Mennesker til Uvenner, som han til daglig skulde leve iblandt; og vel var det ikke saa slemt for en kongelig Betjent som for en af Bøndernes egne, — spillede *han* Angiver, saa kunde han

lige saa gerne gøre sig til Rakker med det samme — men ogsaa for Embedsmændene kunde sligt Forhold blive grumme ubehageligt i Længden.

Men det blev Jep Darums og mange andres Ulykke, at man her havde faaet at gøre med en Mand, som var tilstrækkelig energisk, hensynsløs og pengekær til at ville forfølge Sagen videre; og saa var han jo Militær og har som saadan, ligesom de fleste af hans Omgang, følt sig udenfor og hævet over det øvrige Samfund. Og endelig tør man vel ogsaa gaa ud fra, at han er bleven harm over at se paa det ganske vist ogsaa ublu Smugleri, som trivedes i disse Egne lige til 1850.

Nok er det, Kaptajn Muth indberettede ikke blot det passerede til Stiftamtmanden; men ogsaa til *Rentekammeret* melder han baade om dette og andre Smuglerier, som han dog kun har hørt Tale om. Og allerede 24. Sept. var baade Ladefogden og Ridefogden i Forhør i Ribe, uden at der dog kom noget ud deraf. Efter at der var sket Indberetning til Rentekammeret, blev der ved kongelig Resolution af 13. Oktober 1728 nedsat en *Kommission* i Sagen, et af de Midler, som man dengang hyppigt brugte for at faa en vanskelig Sag oplyst og faa Ende derpaa, et Slags Ekspresdomstol, som kunde gaa uden om de almindelige, saare langsomme Retsformer. Bl. a. skal alle Smuglerisager langs Grænsen, som kommer frem i Kommissionens Tid, gaa lige til denne uden om det hjemlige Værneting¹.

Den 22. November begyndte saa de Forhør og Undersøgelser, som et helt Aar igennem skulde sætte

¹ Denne Kommission bestod af Stiftamtmand Gabel i Ribe, Amtmand Jens Jørgensen Seerup til Hald og Krigs- og Landkommissær Hans Folsach til Kjeldkær.

hele Egnen i Skræk og Uro, thi der var næppe mange, der havde en ren Samvittighed. Det var nok, som Peder Darum bekendte for Kommissionen, at „han turde næppe sige nogen Mand i Vilslev fri for Toldsvig“, men som før bemærket forstaas der derved saa godt som i alle Tilfælde *Toldsvig med Stude*. Allerede til de første Møder var indkaldt 12 anklagede og over 60 Vidner; imellem de første var baade Jep Darum og hans Brødre, endvidere en Anders Madsen fra Obbekær, Lars Frandsen fra Darum o. s. v. og endelig Egnens to *Præster*, Hr. Jørgen Ravn paa Lundgaard (Præst i Farup 1695—1734) og Hr. Christoffer Barchmann (Præst i Vilslev-Jested-Hunderup 1708—43), men deres Forsyndelser skal vi dog først senere komme til.

Først blev da Hovedmanden, Jep Darum, underkastet et langt Forhør paa over to Timer. Men det var Synd at sige, at man blev klogere af det, man her fik at vide. Thi Jep Darum havde som god Handelsmand og Vestjyde lært sig at tale og tie i rette Tid, og han synes at have lovet sig selv, at saavidt det stod til ham, saa skulde de høje Herrer faa Lov at gaa hjem med uforrettet Sag. Hans Hukommelse er derfor saare daarlig, han siger Nej overalt, hvor man helst vilde have et Ja, og det er kun meget uvæsentlige Ting, han nedlader sig til at give Oplysninger om. Og da Protokollen tilsidst blev læst op for ham „og dernæst Lovens Ed med Formaning, erbød han sig straks samme at aflægge. Men da Kommissionen herved havde set og fornummet hans letsindig Haardnakket-hed, blev Vidner i Sagen foretaget“.

Naturligvis begynder ogsaa disse med at bortforklare og knibe uden om; man har ingenting set, kan ingenting huske o. s. v. Men uheldigvis har Kom-

missionen et Vidne at rykke frem med, som ikke blot ved god Besked, men som man ogsaa har altfor godt i sin Magt til, at man ikke skulde kunne faa ham til at tale, netop fordi *han er Landsoldat*. Det er den før nævnte Bertel Kristensen. Som Bondekarl og i Tjeneste hos Bonden han har sikkert ikke mindste Lyst til at røbe sine Standsfæller, men han ved jo nok, hvad der venter ham, ikke mindst fra Kaptajn Muths Side, hvis han ikke rykker frem med sin Viden. — Benægtelsessystemet nytter da ikke noget, Kommissionen er altfor godt underrettet, dens Spørgsmaal gaar saa drilagtig lige til Sagen, saa Vidnet ofte bliver forbløffet og straks forstaar, at her er intet at stille op. Og forøvrigt var en saa intelligent og dygtig Mand som Gabel sikkert heller ikke nem at komme forbi.

Efterhaanden som Sammenholdet bliver brudt, gaar da ogsaa de fleste af de skyldige til Bekendelse. Og det er da ikke altid opmuntrende at se, hvordan de saa falder sammen og trygler om Kommissionens Forbøn hos Kongen; men det kan føjes til, at Kommissionen heller ikke altid bruger de fineste Midler for at faa Tilstaaelsen frem, som naar man flere Gange lover hel eller delvis Straffrihed, om vedkommende vil vidne imod sine Kammerater.

Kun Jep Darum er lige stejl. En Del maa han vel efterhaanden nødtvungen indrømme, til andet tier og samtykker han, men det væsentlige nægter han haardnakket. Og videre kom man heller ikke denne Gang. Det var først, da Kommissionen samledes paany i Februar 1729, og nye Vidner var førte i Sagen, at han endelig gik til Bekendelse; og samme Dag, 8. Februar, faldt hans Dom, idet han nemlig som Hovedmanden blev dømt for sig selv, $\frac{3}{4}$ Aar før alle hans medskyl-

dige. Efter en vidtløftig Gengivelse af Sagen og dens Gang sluttet:

„Og saaledes er her fuldkommen overbevist Forpagteren Jep Darum Malversationer og Toldsvig, Kaptajnens Angribelse med Pistoler og forklejnelig Eftertale; alligevel bemeldte Jep Darum, med Lokken og Forsikring om Kongens Naade og Mildhed, i Fald han godvillig gik til Bekendelse, og Trusler om den fortjente Straf, med største Oppiniastritet(!) her for Kommissionen alting har benægtet og ikke baaren Undseelse for i saadan Haardnakkethed at kontinuere indtil i Dag, da han ved Forelæggelse og Indkaldelse først giver sin Tilstaaelse“.

Denne sene Tilstaaelse kommer én noget overraskende, efter at Jep Darum saa længe har holdt sig rank. Man synes at kunne læse mellem Linierne, at man nu har en knækket Mand for sig, og at her er brugt haardere Midler end Forhørene. For det første kan man være sikker paa, at han den Vinter har siddet i et Vare-tægtsfængsel, som ikke har været altfor mildt, og saa er det endda ikke sikkert, at man har nøjedes dermed. Var Jep Darum end en haard Hals, saa fandtes der vel de Midler, der var haardere, selv om de allerede dengang sjælden blev brugt.

Dommens første Punkt angaar de 31 Stude, som Kaptajn Muth har anholdt, og de konfiskeredes til Fordel for ham. Andet Punkt omhandler de *udsmuglede* Stude; om Tallet kan der være megen Uenighed, men man holder sig da til Jep Darums egen Angivelse: 40 Stkr. Disse kan altsaa ikke konfiskeres; men derimod skal der af dem først betales 80 Rdl. Specie i Told (320 Kr.) og 400 Rdl. Courant i Mulkt (ca. 1280 Kr.); desuden skal han til Kommissionens Rejser og

Udgifter betale 200 Rdl. Cour., til Protokollen 30 Rdl. Cour. og til Kaptajn Muth for hans Omkostninger 40 Rdl. Cour., — i alt i vore Penge ca. 3456 Kr.; og skal Pengenes forskellige Værdi tages i Betragtning, kommer man op til ca. 10.000 Kr.!

Om Jep Darum har kunnet svare til en saadan Sum, og hvordan han i det hele taget slap fra det, véd vi desværre ikke. Men hans Herskab, Fru Margrethe Krag til Kærgaard, var i alt Fald bange for, at hun under disse Forhold skulde tabe ved sin Forpagter, og hun henvender sig da til Kommissionen for at blive sikret, — Forpagtningskontrakten, Fæstebrevet paa Gaarden i Vilslev og hendes Bønskrift bliver altsammen fremlagt og oplæst i Retten.

Allerede 23. Februar blev Jep Darums Dom approberet af Kongen, og ved dens Indsendelse lovede man, at de andre Smugleres Dom snart skulde følge efter. Det kom dog til at vente en god Stund endnu; men man havde dengang heller ikke tænkt sig, at Sagen skulde blive saa omfattende, som det senere viste sig. Derfor kommer Jep Darums Dom til at staa saa underlig isoleret, idet de andre først falder i November 1729.

I de samme skæbnesvangre Novemberdage (1728) bliver der ogsaa rodet op i en anden Sag, som Kaptajn Muth har draget frem, og som ogsaa er meget oplysende for denne Smughandel. Lars Frandsen fra Darum er beskyldt for at have smuglet 40 Stude ud. Ved Forhørene begynder han med den samme radikale Benægtelse som Jep Darum, — hverken har han selv noget med denne Sag at gøre eller ved det mindste derom. Men heller ikke ham hjælper det, thi Kom-

missionen er altfor godt underrettet. Og det er atter en Landsoldat, Just Pedersen, som giver de første væsentlige Oplysninger.

„Da Kommissionen vilde tilspørge hannem, sagde han, at han maatte intet sige, formedelst Lars Frandsen havde ladet ham kalde til sig ved sit Dige, da Vidnet stod paa den ene Side og han paa den anden. Og sagde da Lars Frandsen til ham, hvis han sagde noget i denne Sag, saa havde han hjulpet ham til Byen, han skulde igen hjælpe ham derfra. Hvorpaa Kommissionen tilholdt ham, uden Frygt af slige Trusler skulde ikkun vidne og bekende hans Sandhed, derimod Kommissionen forsikrede ham al Protektion og Beskærmelse, saa han derfor kunde være aldeles tryk og uden Bekymring. Thi vandt da bemeldte Just Pedersen, at paa en Løverdag noget efter Mikkelsdag sidst forevigte blev i Lille Darum Forte samlet en Flok Stude, ungefæhr en 40 Stkr. i Tallet, og saa han med dette Kvæg Lars Frandsens Svend Jakob og en Karl, som var kommet ud af Norden med en Del Kvæg; samme Karls Navn var Jens. Og blev fra bemeldte Forte Kvæget drevet gennem Sønderbye lige over Store Darum Enge efter Vilslev Aamunde, siden saa Vidnet det ikke, men havde hørt af Lars Frandsens Svend Jakob, at de var paa Ribe-Holme med samme Kvæg om Aftenen Kl. 9. Af Hans Nielsen, boende i Niels Skades Hus i Lille Darum, var Vidnet blevet berettet, at han havde været med Lars Frandsens Søn, Frands Larsen, samme Dag at drive gennem Ribe med 20 Stude, som blev fortoldet; og da de kom med disse til Bredebro, var da alt dertil kommet den anden Flok, og blev de da med hinanden dreven til Tved ved Tønder.“

Lars Frandsen spurgte Vidnet, om han vidste, at

fornævnte Stude var hans. Vidnet svarede, at han vidste det ikke, men det var hans Karl Jakob, der drev dem, som vel ej var sket, om de ikke havde tilhørt ham eller hans Søn. Videre erindrede Vidnet sig at sige Lars Frandsen lige i Øjnene, at han saa ham selv gaa imellem og bese disse Stude, i hvor fremmed han endnu her for Kommissionen vilde gøre sig derfor. Bemeldte Lars Frandsen prostituerede sig for Kommissionen og tillagde Vidnet den ublu Beskyldning, at han havde vundet Løgn, som her anføres til Erindring ved endelig Domsafsigte.“ — Lars Frandsen fik Ordre til at skaffe Jakob til Stede, men han kom aldrig, og han er forøvrigt ikke det eneste af de indstævnedes Vidner, som udebliver. Jep Darums Karl Lars, som hin Septemberdag ogsaa havde været med at drive Kaptajns Stedeflok til Kærgaard, faar man heller ikke fat i, uagtet det bliver oplyst, at han fremdeles er paa Gaarden. —

Dernæst vidner den førnævnte Hans Nielsen af Lille Darum, „at han, tilligemed en Karl fra Nørlandet ved Navn Jens, havde ved Michaelis Tider 1728 taget mod en Kobbel Stude paa Kvistgaard ved Holstebro bestaaende af 40 Stkr. og drevet dem for Frands Larsen hjem til Lille Darum, saasom: Landevejen til Varde og derigennem indtil Tude¹, hvor de blev separerede, saa 20 Stkr. samme Steds blev liggende, og Resten drev lige til Lille Darum, siden derfra til Ribe, hvor de blev fortoldet og videre til Tønder Marked. Vidnet saa den forommeldte Karl Jens, som blev tilbage med de 20 Stude ved Tude, igen i en By Abild henimod Tønder med sig havende 20 Stude, som blev samlet med dem, Vidnet drev, og siden „fuldtest“ med hinanden. Disse

¹ i Skads Sogn.

20 Stude var komne til Darum, før han drev til Ribe, men hvor de senere blev af, vidste han ikke.“ Paa Spørgsmaalet, hvem der lejede ham, svarer han, at „han var ikke lejet af nogen, men som han vidste, at adskillige var nede i Landet at købe Kvæg, saa gik han imod dennem for at tjene noget ved et Drift tilbage og blev da antagen af Frands Larsen. Han fik 5 Mark til Darum og derfra til Tønder 3 Mark.“ — Af andre Sager fremgaar det, at dette var ret almindeligt, og Prisen, der betales, var ogsaa omtrent den her nævnte. —

Dernæst kommer Holmmanden paa Riber-Holme i Forhør og bliver spurgt: „Hvem der af hannem havde begjært Tilladelse til Broens Nedladelse og Overdrift, hvad han derfor havde nydt, og af hvor mange Stykker Kvæg Driften bestod. Kommissionen forsikrede ham, at om han gik til Sandheds Bekendelse, skulde den Straf, han ellers som Hæler havde fortjent, være ham aldeles efterladt. Han vidste ikke videre herom, end at nogle Stude var komne over Holmen om Natte og drevne sønderpaa, med hvilke tvende Karle var, som han ikke kendte, men de sagde, at det var Lars Frandsens Kvæg, og fik han af den ene Karl tvende 10 Skillingsstykker, for han skulde lade dem passere.“

Endelig bliver Frands Larsen kaldt frem, og lige saa stejlt som Faderen havde benægtet alt, lige saa villig er Sønnen til at vedgaa, at de første Vidner har i det væsentlige talt Sandhed. Men sandsynligvis har han ogsaa hørt paa dem og forstaaet, at her nyttede det ikke at prøve Omveje.

Det fremgaar af disse Forhør, at det kunde være store Flokke af Kvæg, som samledes ude paa Engene i Dagene før Markederne i Husum og Tønder. Alene

i Vilslev Enge var der omkring 20. September samlet ca. 200 Stkr., som sikkert altsammen er bestemt til Udsmugling. Men det er dog næppe saadan at forstaa, at *alt* det indkøbte ogsaa blev smuglet over Grænsen; dertil var der dog for meget at risikere. Hyppigst har man vistnok baaret sig ad som Frands Larsen. Den bedste Trediedel eller Halvdel blev taget fra og fortoldet, og Resten blev drevet udenom; blev de saa tagne, saa var Tabet jo da ikke saa stort, som hvis Flokken var usorteret. Forøvrigt kunde man vanskelig undgaa at smugle, hvis man da *vilde* handle, thi Tolden var altfor høj i Forhold til Dyrenes Værdi. Frands Larsen opgiver en Pris af 7 9 Rdl. Specie pr. Stk. for nogle Stude, som han havde købt til sin Fader, og Salgsprisen paa de 40 Stude, han havde købt, opgiver han til kun 364 Rdl. Specie, men det er jo nok muligt, at den sidste Vare gennemsnitlig har været daarligere end den første, om end det kan tilføjes, at man ogsaa andet Steds ser Prisen opgivet til noget lignende. — Her, som saa mange andre Steder, ser man den underlige Modsætning mellem Enevældens Lyst til at regulere og gribe ind over alt og saa dens store Ukendskab med de faktiske Forhold. Vilde man give en saadan Tilladelse til Udførsel af magre Græstude, da burde Tolden selvfølgelig samtidig været nedsat; og naar den ikke blev det, saa kan Regeringen ikke frikendes for til Dels selv at være Skyld i dette Smugleri og den Demoralisation, der fulgte deraf, baade hos Befolkningen og dens egne Embedsmænd. —

Efter fire Dages Arbejde 22.—25. Novbr. standses der nu foreløbig. Kommissionen er efterhaanden kom-

men under Vejr med mange flere Smuglerier, og først da nye anklagede og Vidner er indkaldte, ca. 60 ialt, tages der fat paa ny, fra 3. til 8. Februar 1729. Jep Darums Sag bliver behandlet til Ende, men ellers er Hovedmændene denne Gang Jørgen Ravn paa Lundgaard, en Søn af Præsten, som har smuglet 50 Stude ud, og en Chr. Frøsig fra Jested, som naar at blive en smuk Nr. 1 med 78; men da ingen af dem har faaet noget konfiskeret, slipper de altsaa med Tolden og Bøderne, men det bliver ganske vist ogsaa for dem begge en anselig Sum, — omsat efter vore Værdier vil det blive over 12.000 Kr.

Om nogle af Chr. Frøsig's Smuglerier har Forpagter Niels Skade, Sneumgaard, været fælles med ham, og denne Mand har endog, hedder det, tilsagt Folk dertil „som til andet Hovarbejde, uden Betaling“. 24 Stude, som han har været sammen med Chr. Frøsig om, søger han at prakke denne paa, „men da begge disse mod hverandre blev konfronteret, sagde Chr. Frøsig Forpagteren i Øjnene samme paa anden Maade ikke at have købt, end at de stod Last og Brast med hinanden om at føre dem over Aaen“. Dette synes forøvrigt at have været almindeligt. Endvidere har Niels Skade smuglet 36 Stude paa egen Haand, og ved denne Lejlighed bestukket Bromanden i Gredstedbro, Peder Skade, som saaledes ogsaa kommer i Fedtefadet.

Da derefter en Del mindre Sager er behandlet, tages der fat paa en Frands Sørensen fra Darum, som sidste Efteraar har smuglet 10 Stude ud. „Denne Frands Sørensen er en Generaltolddefraudant, som stærk handler, men ingen Sinde fortølder, han er aldrig mødt for Kommissionen efter Indstævning, ventelig fordi han ved Dom, afsagt paa Ribe Byting 26. Oktober 1728,

er idømt at betale kongelig Majestæt udi Bøder for 35 udpraktiserede Stude 350 Rdl. Courant eller i Mangel af Betaling Arbejde udi Fredericia Skubkarre.“

Man faar utvivlsomt ved at følge disse Sager Indtryk af en stor Demoralisation, men synderlig *dyb* er den dog næppe, og man vilde i alt Fald misforstaa Stillingen meget, hvis man af disse Folks Optræden sluttede, at de var Kæltringer alle til Hobe. For det første lyver de slet ikke altid for at redde sig selv, men nok saa ofte for at redde deres Standsfæller, og for det andet havde Toldsager dengang deres egen Moral eller rettere sagt slet ingen, her havde hver Mand „en Ed fri.“ Det kan derfor vel være rimeligt, at vi har med en eller anden uhæderlig Mand at gøre — Niels Skade og Jep Darum gør f. Eks. ikke det bedste Indtryk —, men langt de fleste vilde sikkert i alle andre Livsforhold optraadt som de jævnt brave Mennesker, de i Virkeligheden har været.

III.

Det viste sig imidlertid snart under disse Forhør, at heller ikke med de sidste Sagers Afgørelse var man naaet til Bunden; flere og flere kommer op, nu ogsaa fra den *østlige* Del af Toldgrænsen, og nogle af dem gaar 2—3 Aar tilbage. Der maa da atter gøres et Ophold, for at der kan blive indstævnet nye anklagede og Vidner, og først i Ugen 27. April—2. Maj kan man gaa videre.

En af de denne Gang fremdragne Sager er ret lærerig. To Mænd fra Skanderup har den 22. Juli 1728 ført 10 Stude over Landegrænsen (før 1727 den gamle Toldgrænse, jfr. Indledningen) uden at betale Told. Deri skulde der ikke synes at være noget forkert, da

Skanderup Sogn jo efter 1727 laa *Syd* for Toldgrænsen (Kolding Aa) og saaledes m. Hens. t. disse Ting var udenfor Kongeriget. Men Kommissionens Opfattelse viser sig at være en anden: den vil have de to Mænd straffede for Smugleri! De bliver vel tilsidst frikendte, men man bøjer sig først, da der fra de fire Sogne (Skanderup, Vamdrup, Hjarup og Seest), som det her drejer sig om, kommer et Indlæg, som paa-
staar de anklagede frifundne. Beboerne siger med Rette, at de er ulykkeligt stillede, hvis de nu skal til at have Toldgrænse baade Nord og Syd for sig. Ogsaa Tolder Riis's Fuldmægtig i Kolding taler de to Mænds Sag, idet han siger, at hverken han eller hans Principal véd, hvori den Toldsvig skulde bestaa, som de to Mænd er anklagede for.

Men denne mærkelige Forvirring og Uklarhed, selv hos højtstaaende Embedsmænd, som man skulde tro vidste Besked, er til at faa Forstand af. Den oplyser for de østlige Egnes Vedkommende et Forhold, som ogsaa atter og atter, baade før og siden, kommer igen for de vestliges, nemlig *at man, efter at Toldgrænsen var sat, først ved Kongeaa og senere ved Koldingaa, har gjort Forsøg paa fremdeles at faa de kongelige Undersaatter, som kom til at bo Syd for denne Grænse, til at betale den danske Grænsetold.* For de sydligere Egnes Vedkommende har det dog snart maattet opgives, men i Grænseegnene, og da særlig Frøs og Kalslund Herreder, vedblev man haardnakket at holde fast derpaa lige til omtrent 1700, da man endelig maatte give tabt i den frugtesløse Kamp. Dette kunde naturligvis heller ikke ende anderledes, thi med Hensyn til Told, Brændevinsskat, Konsumtion o. s. v. maatte de kongelige Besiddelser nødvendigvis komme

til at høre til Hertugdømmet; her kunde jo nemlig umulig holdes Kontrol, saa blandet som Godserne laa imellem hinanden.

Helt var Sagen dog ikke opgivet endnu paa denne Tid. Det var en gammel Skik, at i alt Fald Frøs og Kalslund Herreder skulde betale den saakaldte „lille Told“, nu 6 Skilling Specie, naar de førte Kvæg til Markederne mod Syd. Denne Afgift, som synes at være den ældste „Øksentold,“ har nu slet intet med Told eller Toldgrænse at gøre, men synes nærmest at være bibeholdt, for at man kunde holde *Kontrol* med disse Egenes Udførsel; gik denne ud over det rimelige, var det jo nemlig et Vidnesbyrd om, at man havde smuglet en Del af det over Kongeaaen.

Det er netop denne Afgift, som en stor Part af Forhørene denne Gang kommer til at dreje sig om. Men her faar man atter et klart Eksempel paa, hvor lidt Enevælden evnede at faa sine Love respekterede. Det staar der klart nok, at de to Herreder skal betale „den lille Told,“ men ikke desmindre fremgaar det klart af Forhørene, at Bønderne i Hundredevis har omgaaet Loven, og vel at mærke ikke af Vindesyge, men af Uvidenhed. Det gælder ialt Fald for Sognene Lustrup, Skrave, Skodborg og deromkring. Beboerne paastaar, at denne Afgift hverken er betalt i deres eller deres Forældres Tid. Og da man bebrejder Herredsfoged Warming i Københoved, at han ikke har passet paa, svarer han, at han véd vel, „at af Frihedsopdrægten skal betales 6 Skilling dansk i Told, men saavel udi hans som i Formands Tid og længere var af de Underdaner i Frøs og Kalslund Herreder, som ligger ungefæhr en Mil fra Ribe af Øster, saadan Told i mangfoldige Tider ikke enten fordret eller var den

erlagt.“ Tolderen i Kolding indrømmer ogsaa, at dette har sin Rigtighed, men Kommissionen kan naturligvis alligevel ikke lade de anklagede slippe, om den end tager lempeligt paa dem. De kom til at betale den „forsvegne“ Told og en lille Mulkt. --

For at holde Kontrol med, at det Kvæg, som blev udført for den lille Told, ikke i Forvejen var indsmuglet fra Nørrejylland, var det jo, at Brændings- og Optællingsdistriktet var oprettet. Til yderligere Sikkerhed skulde Bønderne medbringe en Attest, baade fra Sognefogden og fra Præsten, paa, at Kvæget var opfødt hos dem selv. Det var jo i Sandhed en mærkelig Ting at sætte en Præst til; hvor skulde han kunne vide Besked om sligt! saa kan man da bedre forstaa, at man befalede Præsterne at prædike mod Smugleriet; Tekst: „Giv Kejseren, hvad Kejserens er, og Gud, hvad Guds er!“

Og Forholdene har da artet sig derefter. Baade Pastor Barchmann i Vilslev og Pastor Jørgen Ravn i Farup har maattet skrive disse Attester uden at vide, hvad de gav Attest paa, og følgelig er disse Papirer ofte bleven misbrugte. De gode Undskyldninger, som de kan anføre til deres Forsvar, hjælper dem ikke; Kommissionen idømmer dem en Mulkt af 100 Rdl. Cour. hver.

I Anledning af disse Attester er ogsaa alle Bymændene fra Farup, Jested og Hillerup indkaldte for Kommissionen, og dem gaar det naturligvis ikke bedre end deres Præster. „De fleste af Bymændene erklærede, at de ikke med nogen god Samvittighed kunde sige, at det Kvæg, Bæster og Kreaturer, som de havde udført for den lille Told gennem Ribe, var af deres eget Opdræt, men at jo derimellem havde været en Stud

eller flere af og til udpraktiseret af Nørrejylland. Bad altsaa, at de som kongelig Majestæts egne Bønder maatte denne Sinde for hvis Forseelse, de hidindtil begaaet haver, i Naade vorde ansét.“ Og paa denne ydmyge Bøn slap de da med 200 Rdl. Cour. Mulkt i Samling, som Kongen endda senere helt eftergav dem.

At disse Folk ikke har haft den bedste Samvittighed, fremgaar ogsaa klart nok af følgende Sag, som dog *især* viser, hvordan ogsaa de kongelige Embedsmænd kunde være indviklede i disse Historier. Fra en anonym Indsender i Jested har Kommissionen modtaget et „Pro memoria,“ som i det væsentlige er en Klage over Herredsfoged Warming i Københoved og Bromand Hans Holst fra Foldingbro. Disse to Mænd skal den 29. November 1727 have indfundet sig i Jested By for at visitere efter indsmuglet Kvæg, ja de har endog i den Anledning sat Vagt om Byen. Da det ikke lykkes dem at finde noget, har de stævnet nogle af Bymændene til sig, og for at blive fri for Proces har disse maattet gaa ind paa at give de to Mænd en Sum Penge.

Under de heraf følgende Forhør tilstaar Warming, at Holst sidst paa Aaret 1727 kom til ham og vilde have ham med til Jested, (Toldbetjentene skulde have Politiet med til en Husundersøgelse), men han vilde længe ikke sige ham, hvad de rejste efter. Først i Hjortlund, hvor de overnattede, fik han det at vide, og tillige, at de har rejst til ingen Nytte, da man i Jested har faaet Nys om deres Komme og har taget sine Forholdsregler. De rejste alligevel derhen Dagen efter, og Holst udtog Stævning paa fire Mænd; men den Dag, de skulde have mødt paa Herredskontoret, udeblev baade de og Holst, og Warming talte da med

denne om, at naar han ikke havde ordentlige Beviser paa Haanden, saa maatte han hellere lade Sagen falde. Om den i Klagen omtalte Vagt siger han, at de i Hjortlund havde faaet Løfte om, at nogle Karle skulde følge med Dagen efter og hjælpe dem, hvad dog ikke synes at være blevet til noget. Derimod tyder den følgende Del af Forhøret paa, at Holst paa egen Haand har sendt disse Folk af Sted samme Nat, men „Vagten“ har sandsynligvis bestaaet i, at de i en eller anden Gaard er bleven trakterede med Kaffepunche, og imens har Bønderne faaet det Kvæg bort, som ikke var mærket og indskrevet.

At dette sidste i alt Fald er sket, tilstaar Bønderne, straks de kommer i Forhør. To har drevet seks Stude over til Hillerup, og maaske var der flere, der drev Kvæg til Hillerup den Nat, men derom ved de intet. En har drevet seks Stude ud i Engene. Om Sagen imellem dem og Holst forklarer de, at de senere alle mødtes hos Herredsfogden, og her blev gjort den Akkord, at Holst skulde have 20 Rdl. og to Tønder Havre for at lade Sagen falde, og Herredsfogden 25 Rdl. for sin Ulejlighed.

Warming, som har hørt paa disse Vidner, bliver nu atter kaldt frem og tilstaar, „at de 25 Rdl. blev ham givet som en Foræring, fordi han skulde hjælpe til, at Holst ikke skulde paatale Sagen. Bad derfor om, at Kommissionen vilde forestille hans begangne Forseelse saaledes, at Naade maatte gaa for Ret.“ Han slap da ogsaa med Skrækken, thi vel maatte Kommissionen dømme ham fra hans Embede, men samtidig indstillede den ham til Kongens Naade, og det endte da med, at han blev siddende.

Endelig kommer ogsaa Holst i Forhør, men han

benægter rent ud alt og tilbyder endog at gøre Ed. Det faar han dog ikke Lov til, derimod maa Vidnerne fra Jested aflægge Ed paa deres Vidnesbyrd, og paa dette bliver Holst dømt til at have sit Embede forbrudt. Og her kom ingen Naade til at gaa for Ret.

Foruden de Bønder, som er dømte for Attesterne og den lille Told, bliver der i alt dømt 31 af de anklagede. To til Embedsfortabelse, én til Fæstningsarbejde i 6 Maaneder (for oftere gentaget Smugleri), én til Bremerholm paa Livstid (falsk Ed) og Resten til større og mindre Bøder + den forsvegne Told, til et Beløb af ialt 15,200 Kr. (Jep Darums Bøder ikke iberegne). Men dertil kom saa det konfiskerede Kvæg, som vist maa anslaaes til ca. 10,000 Kr. Alt i alt vilde det hele da efter vore Værdier andrage ca. 60,000 Kr.

Enkelte af disse Domme blev vel noget formildede, men ikke mange, og i det hele taget er der i denne Sag faret haardt frem. Saaledes gik det gerne dengang: naar man endelig fik sig taget sammen til at gøre noget, saa overdrev man. Ogsaa derved faar hin Tids Rettergang for os noget vilkaarligt og uretfærdigt ved sig, men det synes ikke, som hin Tid følte det saaledes; der var jo i Virkeligheden saa saare liden Sans for Lov og Ret, hvor meget man end talte derom. Kun *Magten* forstod man, og var den tilstrækkelig stærk, som i dette Tilfælde, saa bøjede man sig for den som for en Skæbne uden at knurre og uden at blive bitter.

Det var maaske ogsaa nødvendigt her at statuere et Eksempel, men man undres dog, naar man i Dommens Slutning læser, at hvis de dømte ikke inden fjorten Dage kan betale eller stille Kavtion, saa skal de paa-gribes og sendes til nærmeste Fæstning at arbejde der en Uge for hver Daler, de skylder!

Desværre har det ikke været muligt at finde nogen Oplysning om de dømtes senere Skæbne. Man har jo lidt ondt ved at tro, at dette virkelig blev gennemført, hvis de ikke kunde betale, og det var sikkert Tilfældet med mange af dem.

Angaaende „Helten“ i Historien, Kaptajn Muth, da var han den, der høstede mest Fordel ved det hele og paa en vis Maade Ære; og det var Synd at sige, at han ikke forstod at mele sin Kage. De 31 Stude, han havde anholdt, blev, som før sagt, konfiskerede til Fordel for ham, og desuden tilstaar Kommissionen ham en Belønning af 200 Rdl. Cour. Men dermed er han ikke tilfreds, han ansøger Kongen om at faa den forhøjet til 300, og det fik han. Om han ogsaa har opnaaet Forfremmelse og Forflyttelse, som han samtidig søgte, ses ikke, men det er det sandsynligste. Det var næppe heller raadeligt for ham at blive i Vilslev!
